

АКТУАЛІЗАЦІЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЩОДО ВПЛИВУ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА РІВЕНЬ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ УКРАЇНИ (1991–2014)

Козлов Олександр,

*завідувач сектору військових досліджень лабораторії
криміналістичних, інженерно-технічних та військових досліджень
Науково-дослідного центру судової експертизи
у сфері інформаційних технологій та інтелектуальної власності
Міністерства юстиції України*

Момот Роман,

*кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
судовий експерт сектору військових досліджень лабораторії
криміналістичних, інженерно-технічних та військових досліджень
Науково-дослідного центру судової експертизи
у сфері інформаційних технологій та інтелектуальної власності
Міністерства юстиції України*

Полуянов Сергій,

*судовий експерт сектору військових досліджень лабораторії
криміналістичних, інженерно-технічних та військових досліджень
Науково-дослідного центру судової експертизи
у сфері інформаційних технологій та інтелектуальної власності
Міністерства юстиції України*

Агресія Російської Федерації (далі – РФ) проти України викрила глобальні питання щодо прорахунків, недоопрацювань органів військового управління щодо воєнної безпеки за напрямками підготовки держави до оборони зі зниженням рівня її обороноздатності.

За висвітленою тематикою щодо основних завдань військової експертизи дослідження відноситься до пункту 8.1 «Основні завдання військової експертизи» розділу VIII «Військової експертизи», за таким змістом «... встановлення відповідності дій (бездіяльності) посадових осіб вимогам керівних документів (покладених обов'язків)» та абзацу 1 пункту 8.2 «Орієнтовний перелік питань, що вирішується» а саме: «Чи мали (могли мати) негативні наслідки для обороноздатності держави та боєздатності Збройних Сил України рішення про ліквідацію (розформування, скорочення) окремих родів військ, з'єднань, військових частин та підрозділів» [1].

Проблеми із забезпеченням воєнної безпеки України, були актуальними від самого початку проголошення незалежності України.

Адже зовнішня політика РФ з 1991 до 2014 року стосовно нашої держави проводилась у агресивному сепаратистському форматі направленому на відділення частини території, однак, без залучення збройних сил це вирішити не вдалось.

Поняття воєнної безпеки викладено в Законі України [2], а відповідно до аналітичної статті [3] одним із складових чинників впливу на національну безпеку (воєнна безпека це складова національної безпеки) є стан збройних сил, їх боєготовність і боєздатність.

Відповідно до Закону України [4] – оборона України базується на готовності та здатності органів державної влади, усіх складових сектору безпеки і оборони України, органів місцевого самоврядування, єдиної державної системи цивільного захисту, національної економіки до переведення, при необхідності, з мирного на воєнний стан та відсічі збройній агресії, ліквідації збройного конфлікту, а також готовності населення і території держави до оборони.

Отже, поняття оборони України доцільно розглядати в тлумаченні нормативно-правових актів як обороноздатність держави.

Так відповідно до [4], обороноздатність держави є сукупністю воєнного, економічного, соціального та політичного потенціалу у сфері оборони держави для її якісної реалізації в системі підготовки до збройного захисту у разі збройної агресії.

Приймемо обмеження і під обороноздатністю держави будемо розглядати тільки воєнний потенціал враховуючи, що інші складові збалансовані.

Акцентуємо увага на першій складовій оборони держави – підготовці до збройного захисту держави, адже закупівля, модернізація озброєння та військової техніки (далі – ОВТ), накопичення у непорушних запасах ЗС України, мобілізаційному резерві, тощо, створює сприятливі умови до захисту держави у разі збройної агресії.

Слід зазначити, що висвітлення у судово-експертній практиці проблематики щодо підготовки держави до збройного захисту через дослідження впливу управлінських рішень органів військового управління на рівень обороноздатності держави за період з 1991 до 2014 року є архіактуальним.

Зауважимо, що функції та завдання ЗС України визначені в Конституції України та деталізовані в Законах України «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», Воєнній Доктрині України, тощо.

Так в абзаці 2 статті 17 Конституції України зазначено – «...Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України».

Відповідно до чинного законодавства практична реалізація пункту 5 статті 3 [4], а саме: удосконалення структури, уточнення завдань і функцій ЗС України та інших військових формувань, забезпечення необхідної чисельності їх особового складу, а також їх розвиток, підготовка і підтримання на належному рівні боєздатності, бойової та мобілізаційної готовності до оборони держави, планування їх застосування – належить до компетенції Міністерства оборони України (далі – МО України).

Однак, з 1991 року (після проголошення незалежності України) і, в подальшому, навіть після проведення першого (2004 рік) оборонного огляду та до 2014 року, реалізація розвитку ЗС України не мала чіткого плану щодо їх реформування, адже відсутність ресурсів (матеріально-технічних, тощо) та системне недофінансування з низьким соціальним захистом військовослужбовців призвело до кризового стану у армії, і, як наслідок, – в обороні держави.

Стратегія національної безпеки, Воєнна доктрина не мали логічного продовження у вигляді чинних Концепції реформування і розвитку ЗС України, Програми реформування і розвитку ЗС України, Програми розвитку озброєнь і військової техніки. Тобто, Стратегічний оборонний бюлетень на період до 2015 року перестав бути керівним документом, а ЗС України з 2012 року перебували поза рамками системи оборонного планування – в режимі ручного управління [5].

Авторами у процесі аналізу інформаційних джерел сформовано та висвітлено основні причини щодо системного зниження рівня обороноздатності держави з 1991 до 2014 року, якими є:

невідповідність суті і змісту заходів, передбачених Концепціями та Державними програмами реформування і розвитку ЗС України (на час їх затвердження) реальним і потенційним загрозам національній безпеці України у воєнній сфері;

ігнорування керівництвом МО України та командуванням ЗС України основних положень засад теорії воєнного мистецтва в реформуванні ЗС України.

Зазначене спонукало до трансформації ЗС України зі зниженням рівня обороноздатності держави, авторами у процесі ґрунтовного дослідження визначено основні етапи, а саме:

з 1991 до 1997 року (включно) було створено умови для поступового системного зниження рівня обороноздатності держави;

з 1998 до 2005 року (включно) розпочався процес системного зниження рівня обороноздатності держави;

з 2006 до 2009 року (включно) нарощується процес системного зниження рівня обороноздатності держави;

з 2010 до 2014 року відбулося критичне зниження рівня обороноздатності держави.

Тобто, процес прогресував за визначеною етапністю, як наслідок критичне зниження рівня обороноздатності держави та неспроможність ефективно протистояти агресору (РФ).

Враховуючи викладене вище можна зробити висновок, що судово-експертні дослідження впливу управлінських рішень органів військового управління на рівень обороноздатності держави є актуальними і потребують постійного нарощування зусиль судових експертів при вирішенні поставлених питань у процесуальних документах уповноваженими на те особами (органами).

Слід зазначити, що автори висвітили своє бачення проблематики питання, воно може не співпадати із поглядами учасників конференції. Водночас представлена візія спонукає до дискусії у судово-експертній практиці за зазначеною тематикою, що є позитивним для розвитку судочинства.

Література:

1. Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.98 № 53/5 «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» (зі змінами).

2. Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII.

3. Лисецький Ю.М. Семенюк Ю.В., Павленко Д.Г. Аналіз чинників, що впливають на систему забезпечення національної безпеки України в умовах гібридної війни. *Вісник воєнної розвідки*. 2020 № 60. С. 90–103.

4. Закон України від 06 грудня 1991 року за № 1932-XII «Про оборону України» (зі змінами).

5. Проблеми і напрями розвитку Збройних Сил України в сучасних умовах. Аналітична доповідь НІСД. 2013. 79 с.